

**МЕТОДИКА
ПРОВЕДЕННЯ ОБСТЕЖЕННЯ ЛІСОВИХ
НАСАДЖЕНЬ, ОГЛЯДУ ТА ВІДБОРУ
ЗРАЗКІВ ЛІСОМАТЕРІАЛІВ, ДЕРЕВИНИ
ТА ВИРОБІВ З НЕЇ**

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказом Головної державної
інспекції з карантину
рослин України
№ 59 від 11 квітня 2012 р.

МЕТОДИКА
ПРОВЕДЕННЯ ОБСТЕЖЕННЯ ЛІСОВИХ НАСАДЖЕНЬ,
ОГЛЯДУ ТА ВІДБОРУ ЗРАЗКІВ ЛІСОМАТЕРІАЛІВ,
ДЕРЕВИНИ ТА ВИРОБІВ З НЕЇ

КИЇВ - 2012

«Методику проведення обстеження лісових насаджень, огляду та відбору зразків лісоматеріалів, деревини та виробів з неї» складено на основі даних Європейської організації карантину і захисту рослин (ЄОКЗР), літературних і інтернет джерел, пропозицій, наданих спеціалістами державних карантинних інспекцій України, карантинних лабораторій та проведених наукових досліджень (НДР лабораторії нематології ІЗР НААНУ за угодою №3-Н від 02.08.2011р. та НДР Закарпатського територіального центру карантину рослин ІЗР НААНУ за угодою №7 від 31.08.2009р.).

Співавтори розробок та упорядники:

Романченко В.О., Челомбітко А.Ф., Острик І.М., Чайковський В.М., Константинова Н.А., Башинська О.В., Костриця В.О. – Головна державна інспекція з карантину рослин України;
Борзих О.І., Кудіна Ж.Д., Бокшан О.Я., Садляк А.М., Сігарьова Д.Д., Галаган Т.О., Журавчак Т.М., Романко В.О., Болтовська О.В. – Інститут захисту рослин НААН України;
Пилипенко Л.А. – Національна академія аграрних наук України;
Кіш Н.М., Ягольник З.В., Пазинюк Г.Д., Косопуд Д.Г. – Державна інспекція з карантину рослин по Львівській області;
Саранча Л.В., Біляков В.В. – Державна інспекція з карантину рослин по Харківській області;
Мовчан С.М., Кривошеєв С.П. – Державна інспекція з карантину рослин по Київській області;
Жовнір В.Г. – Державна інспекція з карантину рослин по Черкаській області;
Жосан В.В. – Державна інспекція з карантину рослин по Вінницькій області;
Мельниченко Л.І. – Державна інспекція з карантину рослин по Чернігівській області;
Корма О.М. – кафедра економіки сільського господарства та аграрного менеджменту ЧДІЕУ.

Рецензенти: Мешкова В.Л. – доктор біологічних наук Українського науково-дослідного інституту лісового господарства і агролісомеліорації ім. Г.М. Висоцького.

За редакцією: Симонова В.Є. – Головного державного фітосанітарного інспектора України

Дана «Методика» розроблена з метою допомоги спеціалістам Державної ветеринарної та фітосанітарної служби України у проведенні обстежень лісових насаджень, огляду та відбору зразків лісоматеріалів, деревини та виробів з неї для своєчасного виявлення небезпечних регульованих шкідливих організмів і прийняття відповідних заходів щодо недопущення їх розповсюдження.

«Методичні вказівки з проведення обстежень лісових насаджень та огляду лісоматеріалів на виявлення карантинних шкідливих організмів», які були видані Головною державною інспекцією з карантину рослин України в 2005 році, доповнені відповідно до нового «Переліку регульованих шкідливих організмів» (який затверджений Наказом Мінагрополітики від 04.08.2010р. № 467) та доопрацьовані на основі пропозицій, наданих спеціалістами державних фітосанітарних інспекцій України, фітосанітарних лабораторій та на основі результатів проведених науково-дослідних робіт.

Усі права на видання та перевидання належать Державній ветеринарній та фітосанітарній службі України.

Передрукування матеріалів (фото та текстів) без письмового дозволу Державної ветеринарної та фітосанітарної служби України забороняється. Факт отримання листа Державної ветеринарної та фітосанітарної служби означає автоматичну згоду установи на друк.

© Державна ветеринарна та фітосанітарна служба України, 2012 рік

Зміст

Вступ	3
Розділ I Методика проведення обстеження лісових насаджень, огляду лісоматеріалів на виявлення карантинних організмів лісу та методи відбору зразків	4
1.1. Обстеження лісових насаджень	4
1.2. Фітосанітарний огляд лісоматеріалів, деревини та виробів з неї, методи відбору зразків	7
1.2.1. Фітосанітарний огляд лісо- та пиломатеріалів при складуванні та зберіганні	7
1.2.2. Фітосанітарний огляд лісо- та пиломатеріалів при транспортуванні	8
1.2.3. Набір інструментів, необхідних для відбору зразків	8
1.2.4. Загальні правила відбору зразків при проведенні огляду лісо- та пиломатеріалів	8
1.2.5. Методи відбору зразків від лісоматеріалів та дерев'яного пакувального матеріалу	11
1.2.6. Розміри середніх зразків від лісо-, пиломатеріалів та дерев'яного пакувального матеріалу	12
Розділ II Коротка характеристика рядів, родин і видів кліщів і комах – карантинних шкідників лісових насаджень та лісоматеріалів	14
2.1. Клас <i>Arachnidae</i> – Павукоподібні	14
2.1.1. Ряд <i>Acarina</i> – Кліщі	14
2.2. Клас <i>Insecta</i> – Комахи	14
2.2.1. Ряд <i>Coleoptera</i> – Твердокрилі або жуки	15
2.2.2. Ряд <i>Hymenoptera</i> – Перетинчастокрилі (пильщики)	22
2.2.3. Ряд <i>Lepidoptera</i> – Лускокрилі або метелики	23
Розділ III Коротка характеристика карантинних хвороб лісових культур та нематод	29
3.1. Грибкові хвороби (<i>Fungi</i>)	29
3.2. Нематоди (<i>Nematoda</i>)	33
Розділ IV Методи проведення фітосанітарної експертизи на виявлення хвороб лісових культур	35
Розділ V Техніка безпеки при фітосанітарному огляді деревини та виробів з неї	36
Список використаної літератури	38
Використані інтернет-джерела	40
Додатки	41
Додаток 1 Витяг з переліку регульованих шкідливих організмів (в систематичному порядку, цифри в дужках вказують на порядковий номер організму в Переліку)	41
Додаток 2 Основні біологічні особливості розвитку шкідників лісу, терміни проведення обстежень лісових насаджень та огляду лісоматеріалів	52
Додаток 3 Характерні симптоми ураження, способи поширення та терміни обстеження лісових культур на виявлення грибкових хвороб	56
Додаток 4 Визначальні таблиці шкідливих організмів лісу (комах)	60
Додаток 5 Визначальні таблиці шкідливих організмів лісу (хвороб)	77
Таблиці	83
Таблиця I Діаметр та форма льотних отворів на корі чи поверхні деревини, які зустрічаються під час огляду лісоматеріалів (стовбурові шкідники)	83

Таблиця I.I Личинки стовбурових шкідників	84
Таблиця II Японський жук - <i>Popillia japonica</i> Newm. (photo Germain LNPV)	84
Таблиця III Вусачі - <i>Cerambycidae</i>	85
Таблиця IV Карантинні смолівки роду <i>Pissodes</i>	87
Таблиця IV.I Основні морфологічні ознаки деяких некарантинних видів роду <i>Pissodes</i>	88
Таблиця V Характерні зовнішні ознаки деяких видів короїдів роду <i>Ips</i>	88
Таблиця V.I Ходи короїдів	89
Таблиця VI Зовнішні порівняльні ознаки заболонників роду <i>Scolytus</i>	90
Таблиця VII Основні морфологічні ознаки карантинних та деяких некарантинних видів родини <i>Bostrychidae</i>	91
Таблиця VIII Рід <i>Sirex</i>	92
Таблиця IX Порівняльні ознаки карантинних і некарантинних видів роду <i>Dendrolimus</i>	92
Таблиця X Порівняльні ознаки шовкопрядів роду <i>Malacosoma</i>	93
Таблиця XI Порівняльні ознаки листокруток роду <i>Acleris</i>	94
Таблиця XII Порівняльні ознаки листокруток роду <i>Choristoneura</i>	95
Таблиця XIII Карантинні хвороби лісових насаджень	95
Таблиця XIV Соснова стовбутова нематода <i>Bursaphelenchus xylophilus</i> (Steiner et Buhrer) Nickle	100